

## Dossier: E17-parking Waasmunster

### Gefaseerd maaibeheer i.f.v. vlinderherstel

### ! Pilootproject voor Oost-Vlaanderen !

### Evaluatie 2014



## Dossier: E17-parking Waasmunster

### Gefaseerd maai-beheer i.f.v. vlinderherstel

### ! Pilootproject voor Oost-Vlaanderen !

## Evaluatie 2014

### Inhoudstafel

1.	Inleiding .....	blz. 3
2.	Gezamenlijk overleg dd. 4/2/2014 .....	blz. 3
3.	Chronologisch vervolg na 4/2/2014 .....	blz. 5
4.	Evaluatie 2014 met vergelijkend cijfermateriaal .....	blz. 7
4.1	Chronologisch verloop 2014 .....	blz. 7
4.2	Algemene conclusie 2014 .....	blz. 9

### Bijlagen:

1:	maai-regime E17-parking Waasmunster (meerjarenplan) (door Natuurpunt.Studie) .....	blz. 11
2:	maai-regime planmatig E17-parking Waasmunster (door Natuurpunt.Studie) .....	blz. 12
3:	argumentatie maai-regime (door Natuurpunt.Studie) ....	blz. 13
4:	publicatie in Natuur.focus (juni 2014) .....	blz. 16
5:	publicatie in Vierschaarkroniek Waasmunster (juli 2014) .....	blz. 17

## 1) Inleiding: wat voorafging

Aansluitend met het dossier van 2010, 2011, 2012 en 2013 (kan op verzoek elektronisch bezorgd worden). Inhoud:

- \* problematiek onverantwoord maaibeheer (2010);
- \* voorstellen tot remediëring met duidelijke win-win situatie voor alle betrokken partijen (stoppen sluikestorten, vlinderherstel en forse bezuinigingen op de koop toe)(2010);
- \* start pilootproject voor Oost-Vlaanderen (2011);
- \* verderzetting pilootproject voor Oost-Vlaanderen (2012 + 2013 + 2014).

Dit nieuwe dossier zal gebruikt worden als evaluatie voor het seizoen 2014.

## 2) Gezamenlijk overleg dd. 4/2/2014

Plaats: gemeentehuis Waasmunster.  
Verslaggever: Robbert.

**Aanwezig:** Jan Van Herrewege (gemeente Waasmunster), Sandrine Demolie (AWV), Ortwin Hoffmann en Robbert Schepers (Regionaal Landschap Schelde-Durme)

### **Evaluatie 2013**

#### Maaien

De eerste maaibeurt vond plaats op 4/7 wat perfect op tijd was. Het maaien zelf en de afvoer van het maaisel werd beter uitgevoerd dan vorig jaar. De uitsparingen werden op tijd uitgezet door Ortwin waardoor deze gespaard bleven.

#### Werkpunten:

- De veiligheidszone langs de binnenkant van de vangrails werd toch gemaaid in mei ondanks het feit dat vorig jaar in samenspraak met AWV afgesproken werd om dit te schrappen wegens weinig nuttig.
- De gracht met adelaarsvaren werd niet gemaaid tijdens de eerste maaibeurt.
- De tweede maaibeurt werd niet uitgevoerd omwille van vertragingen bij de aannemer en slechte weersomstandigheden.
- De uitsparingen mogen groter en in ellips- of ruitvorm om het gemakkelijker te maken voor de maaimachines.

#### Monitoring

Ondanks het koude voorjaar werd 2013 toch nog een zeer mooi vlinderjaar door de warme zomer. Er werden 17 soorten waargenomen door Ortwin, het hoogste aantal tot nu toe! Voor meer informatie over de monitoring wordt verwezen naar de uitgebreide info in het dossier dat opgesteld werd door Ortwin.

#### Communicatie

Het project kwam veelvuldig in de belangstelling door de publiciteit rond het verschijnen van een nieuwe dagvlinderatlas voor Vlaanderen, waarin een korte bijdrage gepubliceerd werd over het project (met dank aan Ortwin). Bovendien werd ons project bij de voorstelling van het boek bekroond als voorbeeldproject!

### Varia

Afvalwater gebouwen: voorlopig geen actie omdat er nog onduidelijkheid bestaat rond de bestemming van de parking en gebouwen.

### **Planning 2014**

#### Maaien

- De nieuwe aanbesteding voor het onderhoud van de autosnelwegen werd gegund aan de firma Abog NV. Het contract is 1 jaar geldig en kan 3 keer verlengd worden (indien positief geëvalueerd). In deze aanbesteding werd het maaibeheerplan in detail omschreven waardoor de aannemer zich hier vanaf nu strikt aan moet houden.

- Eind maart – begin april zit AWV samen met de aannemer voor de planning van de werken. Hier kan het plan van de parking al een eerste keer in detail besproken worden. AWV plant in samenspraak met de aannemer ook een terreinbezoek met de uitvoerders van de maaierwerken (samen met RLSD). Hierbij kan op terrein getoond worden hoe het maaibeheerplan praktisch in elkaar zit. Dit zal hoogstwaarschijnlijk tot betere resultaten zal leiden.

- AWV meldt dat de veiligheidsmaaibeurt van één maaibalkbreedte aan de binnenkant van de vangrails opnieuw verplicht is (over de gehele lengte van de snelweg waar vangrails staan). Mensen met autopech moeten aan de binnenkant van de vangrail kunnen staan zonder in het lange gras te moeten staan. Deze maaibeurt wordt normaal gezien 1 keer per jaar uitgevoerd in april/mei. Een tweede keer is niet uitgesloten indien dit nodig blijkt. Belangrijk is dat opgevolgd wordt dat er slechts één maaibalkbreedte gemaaid wordt. In het verleden werd soms tot 10m breed gemaaid.

- De uitsparingen die niet gemaaid worden bij de eerste maaibeurt worden groter en ovaler gemaakt.

- AWV bekijkt de mogelijkheden om ook op de parking in Gentbrugge een gefaseerd maaibeheer toe te passen. Voor andere parkings lijkt dit voorlopig nog moeilijk omdat die in concessie gegeven zijn.

- Het bermbeheerplan voor de E-17 wordt vernieuwd. AWV geeft onze contactgegevens door aan het studiebureau zodat ons project kan meegenomen worden in het nieuwe bermbeheerplan. Op die manier wordt het vlindervriendelijke beheer verankerd in het bermbeheerplan.

- In de toekomst dient er bij verkoop of het in concessie geven van de parkings op toegekeken te worden dat het maaibeheer van de parkings mee opgenomen wordt in de contractvoorwaarden.

#### Monitoring

Naar aanleiding van de ontdekking van een hooibeestje op de parking zal Ortwin in 2014 ook de bermen tussen de parking en de verkeerswisselaars van Waasmunster en Sint-Niklaas inventariseren op vlinders en de geschiktheid als corridor.

### Varia

- De gemeente Waasmunster zorgt ervoor dat er een nieuwe rol afspanlint terecht komt bij Ortwin. De vorige rol is opgebruikt.

- RLSD stelt een tekstje op dat gepubliceerd kan worden in het gemeentelijk infoblad van juni (de tekst wordt eerst ter goedkeuring doorgestuurd naar alle partners).

### 3) Chronologisch vervolg na 4/2/2014

#### Winter 2013/2014:

KMI: abnormaal warm en wellicht geen winter meer te verwachten. Bijvoorbeeld januari: gemiddelde temperatuur 6,1° tegenover 3,3°; het aantal zonuren was dan wel weer helemaal normaal. Hooguit nog wat sneeuw in maart of aprilse grill te verwachten. Zeer veel regendagen en veel rukwinden. Op 1 na warmste winter sinds begin metingen in 1833 (gemiddeld 6,3° tegenover normaal 3,6°). Amper 3 vorstdagen wat een absoluut laagterecord is.

Wat zal het effect op de vlinders zijn? Allicht zullen veel poppen en rupsen door het vochtige weder beschimmeld zijn en daardoor reddeloos verloren. Door de warmte zijn de hele winter door nog geregeld vlinders gezien die anders in winterslaap zijn. Ze verbruiken onnodig energie door het ontwaken en bovendien is er een gebrek aan nectar. Dit loopt in vele gevallen fataal af. Het overleven van de winter (weliswaar in de juiste klimatologische omstandigheden) is voor vlinders een kritiek moment in hun levenscyclus. Vlinders zijn eerder gemaakt om in een strenge winter, zelfs tot -20°, te overwinteren: ze maken een natuurlijke antivries aan die in de lente terug omgezet wordt in gewone levenssappen. Vocht is hun vijand.

Hebben deze uitzonderlijke omstandigheden ook uitzonderlijke effecten? Het zou hierdoor wel eens een zeer slecht vlinderjaar kunnen worden?... Dat er in februari al vlinders zijn is niet echt ongewoon, maar hun aantallen zijn dit jaar wel een stuk hoger dan gemiddeld. Zal de mismatch tussen de bloei van waard-/nectarplanten (barometer = aantal uren zonneschijn) en de activiteit van deze insecten (barometer = temperatuur) roet in het eten gooien? Of zou het net andersom een heel goed vlinderjaar kunnen worden? Dit dankzij de uitstekende zomer 2013 met heel veel eiafzet, en ondanks het vocht toch nog veel overwinterende rupsen en poppen met toch nog veel nakomelingen in 2014?

#### Maand januari 2014:

Vanaf dossier 2013 zal Ortwin elk jaar opnieuw het evaluatiedossier ter publicatie doorgeven op de website van Wakona. Op deze website van de Wase koepel voor natuurstudie kunnen al de diverse natuurverenigingen hun "ei kwijt". Dit is een mooie vorm van reclame voor ons project.

#### Maand maart 2014:

31/3/2014: Ortwin verzoekt Sandrine om de resterende gaten in de afsluiting te herstellen wat begin april reeds uitgevoerd is.

#### Maand april 2014:

- \* 11/4/2014: infobord dichtst bij gebouw beklad (dikke zwarte stift) en beplakt met stickers. De stickers heb ik zoveel mogelijk kunnen verwijderen; op mijn verzoek heeft Sandrine het bord voor de rest terug proper laten maken.
- \* 11/4/2014: veiligheidsboorden (richting Antwerpen) zijn gemaaid ook naast de vangrails (circa 1 m breed) wat overeenstemt met de gemaakte afspraken.
- \* 25/4/2014: veiligheidsboorden (richting Gent) zijn gemaaid ook naast de vangrails (circa 1 m breed) wat overeenstemt met de gemaakte afspraken.

## Dossier E17-parking Waasmunster - pilootproject Oost-Vlaanderen gefaseerd maaibeheer

- \* 25/4/2014: een grote hoop dorre varens is gedumpt vlak over de afsluiting en is allicht afkomstig van het net omgeploegde akkertje vlak aan de andere kant van de afsluiting. Ortwin brengt Sandrine hiervan op de hoogte.
- \* 25/4/2014: net als in het verleden is op dezelfde plaats de afsluiting in de hoek dichtst bij de snackbar terug open geknipt (richting Antwerpen). Ortwin brengt Sandrine hiervan op de hoogte met het verzoek tot herstelling.
- \* 26/4/2014: presentatie evaluatie 2013 en vooruitzichten 2014 in het bezoekerscentrum Berlare (vzw Durme) inzake het vorig jaar opgestarte vlinderproject "Project dagvlinders Durme- en Scheldegebied" waaraan ik meewerk. Het niet te onderschatten belang van het gefaseerd maaibeheer is opnieuw ter sprake gekomen niet alleen voor de dagvlinders maar ook voor allerhande andere insecten. Het is bovendien een stapsteen in de omgeving wat belangrijk is inzake biodiversiteit.

### Maand mei 2014:

18/5/2014: de afsluiting achter de picknicktafeltjes (richting Gent) is tegen de grond blijkbaar verder "opgerold" allicht met de bedoeling om er een vlotter te kunnen onderkruipen. Er is een klein zigzag weggetje van platgetrapt gras over de parking door de beek tot aan de opening in de afsluiting. Dit is geenszins van toeristen die even komen verpozen... Ortwin brengt Sandrine hiervan op de hoogte met het verzoek tot herstelling. Daarnaast heeft Ortwin de politie op de hoogte gebracht van 2 verdachte waarnemingen enerzijds op de weide van landbouwer Burm en anderzijds op de parking zelf.

### Maand juni 2014:

- \* 19/6/2014: Robbert en Ortwin bakenen op beide parkings de 4 uitsparingen af met paaltjes + lint. In tegenstelling tot vorige jaren zijn ze nu ruitvormig wat het maaien er rondom zal vergemakkelijken.
- \* Natuurpunt zorgt via mijn tekst voor publicatie in Natuur.focus: zie bijlage 4.
- \* Robbert laat via Jan Van Herrewege een artikel publiceren in de Vierschaarkroniek Waasmunster: zie bijlage 5.

### Maand juli 2014:

- \* 7/7/2014: terreinbezoek van Cathy, Robbert en de aannemer om het maaischema goed toe te lichten.
- \* 22/7/2014: 1e maaibeurt = beide parkings gefaseerd gemaaid met behoud aangeduide uitsparingen. Niet al het maaisel is afgevoerd en de grachten zijn niet mee gemaaid in tegenstelling tot de afspraak in een poging om de fel oprukkende adelaarsvarens in te dijken.
- \* 31/7/2014: laatste stapbeurt als gevolg van kwakkelzomer met te lage temperaturen. Dit in combinatie met weerbarstige rug (vandaar dat Robbert vorige maand al geholpen heeft met het plaatsen van de paaltjes + lint) en toenemende kniepijn met meniscusoperatie als gevolg (spontaan afgescheurde meniscus). Gevolg: hierna geen stapbeurten meer kunnen doen. Het zijn er maar 7 geweest tegenover anders 12, 16 of zelfs meer.

### Maand september 2014:

16/9/2014: Ortwin haalt de paaltjes + lint weg.

### Maand november 2014:

2e maaibeurt: de aannemer had laten weten aan de dienst AWV dat alles gemaaid was maar de E17-parkings Waasmunster was hij vergeten... Op 8/11/2014 is dan

toch alles gemaaid maar het opruimen van het maaisel is eigenlijk niet goed gelukt omwille van het drassige terrein. Cathy heeft de aannemer daarom doen stoppen met oprapen: er werden teveel sporen gereden.

#### 4) Evaluatie 2014 met vergelijkend cijfermateriaal

Zie spreadsheet in bijlage "E17 parking evaluatie 2014.xlsx".

##### 4.1) Chronologisch verloop 2014

###### Maand maart 2014:

Dankzij de zeer aangename temperaturen zijn er zelden in maart al zo vroeg zoveel vlinders gezien. Maart gaat hiermee in de boeken als een recordmaand inzake vlinderwaarnemingen. Kleine vos en dagpauwoog, beide vlinderoverwinteraars, zijn al van de partij: ze prefereren het microklimaat in de gracht. Het is de 1e keer dat ik in maart vlinders gespot heb op de E17-parking.

###### Maand april 2014:

De aangename temperaturen houden aan en de meeste vlinders vliegen tot zelfs een maand vroeger dan het gemiddelde!

11/4/2014: échte topdag in vele opzichten! Maar liefst 50 vlinders op de E17-parking van maar liefst 10 verschillende soorten! Nooit eerder zoveel vlinders van zoveel soorten waargenomen, zelfs niet op de topmomenten in de zomer! En zeker het vroege tijdstip van het jaar is hierbij zeer opmerkelijk. Op mijn hele vlinderroute heb ik 84 vlinders geteld wat wil zeggen dat hiervan maar liefst 60% op de E17-parking gezien is! Quasi alle vlinders verkiezen het microklimaat in de gracht en dit zowel voor de voorbijvliegende als lokale vlinders.

Bovendien primeur: 1.000 rupsen van de kleine vos (schatting) ontdekt in meer dan 10 nestjes op brandnetel. Locatie: tegen de afsluiting achter de gracht ter hoogte van de picknicktafeltjes. Sinds vorig jaar is de kleine vos aan een spectaculaire heropstanding bezig na zéér vele zéér zwakke jaren (allicht samenloop van diverse omstandigheden; geen eenduidige wetenschappelijke verklaringen). De mortaliteit is evenwel zeer hoog en kan oplopen tot 90% volgens publicaties. Maar toch weer geen toeval dat deze vlinder de brandnetels op de E17-parking uitkiest! Het is typisch voor deze soort dat ze zorgvuldig brandnetels uitkiezen op een zonnige locatie. Het moet bovendien een plek in een open landschap zijn langs wegbermen en dijken. Dit toont het belang aan van de met brandnetels begroeide beekrand. En als de brandnetels, hun enige voedselplant, op zijn sterven de rupsen van honger. Gelukkig staan er veel brandnetels!

25/4/2014: op quasi dezelfde locatie vind ik opnieuw 5 nestjes met rupsen van de kleine vos: schatting 250 rupsjes.

Van de 1.000 rupsen (zie 11/4/2014) vind ik er amper nog een 50-tal terug in de nabije omgeving van de opgepeuzelde brandnetels. Aangezien het constant goed weder gebleven is, zijn ze dagelijks blijven eten, en is de kans zeer reëel dat een gedeelte al is weggekropen om te gaan verpoppen. Ze zijn dan bijna onvindbaar in de vegetatie. Hoe dan ook, lijkt het er enigszins op dat de mortaliteit precies toch vrij groot zal geweest zijn?

Maand mei 2014:

Als gevolg van de zeer zachte winter en de aangename lentetemperaturen is de jaarlijkse junidip een kleine maand vroeger dan gemiddeld. Het is de overgang tussen de voorjaarssoorten en de zomersoorten. De meeste voorjaarssoorten zijn uitgevlogen en ondertussen is het wachten op de zomersoorten en de 2e generatie van de voorjaarssoorten. Normaal komt alles terug op gang vanaf juli behalve dit uitzonderlijk jaar.

Gezien de niet zo gunstige weersomstandigheden (op mijn vrije momenten) in combinatie met weerbarstige ruglast heb ik maar 1 keer mijn vlinderroute kunnen stappen. Maar door de vervroegde junidip heb ik hopelijk niet teveel gemist.

KMI: lente 2014 is uitzonderlijk warm en zeer uitzonderlijk droog geweest. De vlinders hebben het geweten!

Maand juni 2014:

Gezien de niet zo gunstige weersomstandigheden (op mijn vrije momenten) in combinatie met weerbarstige ruglast heb ik maar 1 keer mijn vlinderroute kunnen stappen. Maar door de vervroegde junidip heb ik hopelijk niet teveel gemist.

23/6/2014: E17-parking richting Antwerpen: 3 nestjes met rupsen van kleine vos: schatting 60 rupsjes. Locatie: brandnetels in volle zon aan de achterkant van de snackbar tegen de omheining.

Maand juli 2014:

- \* 17/7/2014: niet-geïnteriseerd deel richting Antwerpen: 3 x icarusblauwtje, 2 x kleine vuurvlinder en 1 x landkaartje alsook 3 x bruine daguil. Literatuurcitaat bruine daguil (dagactieve nachtvlinder): "Een niet zo gewone soort die verspreid over het hele land voorkomt; is meestal niet talrijk en ontbreekt ook op veel plaatsen.". Sinds de start van het gefaseerd maaibeheer in 2011 is deze vlinder elk jaar paraat zelfs in toenemende mate.
- \* 17/7/2014: niet-geïnteriseerd deel richting Gent: 4 x oranje zandoogje alsook 25-tal rupsen Sint-Jansvlinder op Jacobskruiskruid (dagactieve nachtvlinder).
- \* 17/7/2014: E17-parking richting Antwerpen: 10 x landkaartje (zomervorm) = opvallend veel.
- \* 17/7/2014: 6 x bruine daguil (dagactieve nachtvlinder).
- \* 31/7/2014: niet-geïnteriseerd deel richting Gent: 4 x icarusblauwtje mannetje en 1 x icarusblauwtje vrouwtje in de uitsparing nu er gemaaid is.
- \* 31/7/2014: 19 x icarusblauwtje (waarvan 16 mannetjes) allemaal in de uitsparing nu er gemaaid is.

Maand augustus 2014:

KMI: juli + augustus zijn veel te nat en te koud geweest dan gemiddeld. Vandaar weinig vlinders. Bovendien blijkt later dat de huidige zomer de natste is sinds 1992.

Maand november 2014:

KMI: de klimatologische herfst (van september tot en met november) is de op één na warmste sinds het begin van de metingen (gemiddeld 2°C hoger). Eens om de 30 jaar zou dit voorkomen. Nog uitzonderlijker (eens om de 100 jaar) is het gering aantal neerslagdagen wat zeer abnormaal te noemen is. Op zich springt



de maand november uit de band met zeer veel zonneschijn en zeer weinig neerslag. Dit is meteen ook de reden waarom er tot eind november nog veel vlinders actief waren in vergelijking met andere jaren (= langere vliegperiode en/of bij sommige soorten een 3de generatie).

#### **4.2) Algemene conclusie 2014**

De afgelopen 2 jaren zijn klimatologisch zeer uitzonderlijk geweest. Het voorjaar 2013 was het koudste in 43 jaar, terwijl het voorjaar 2014 het 3e zachtste ooit was. 2 zo tegengesteld uitzonderlijke jaren vlak na elkaar is een uitzonderlijke kans om na te kijken in welke mate vlinders het vliegseizoen kunnen verschuiven en aanpassen aan het weder.

Algemeen gesteld begon het vlinderjaar 2013 heel laat en bleef het zwak in de lente, maar het werd nog heel goed in de zomer (omslag vanaf juli). In 2014 was het net andersom: de lente leverde veel vlinders, de zomer was zwak maar toch gevolgd door nog een warme nazomer. Dit alles heeft een duidelijk impact gehad op de vliegperiodes: in 2013 vlogen de vlinders gemiddeld 3 weken later terwijl ze in 2014 4 tot 6 weken vroeger vlogen! Op de E17-parking zien we ook de duidelijke piek in de lente. Omwille van de zwakke zomer in combinatie met ruglast gevolgd door meniscusoperatie heb ik bijna geen telbeurten meer kunnen uitvoeren. Maar toch blijft het aantal soorten hoog (= 17) alsook het aantal vlinders per telbeurt (= 22,1) dankzij het prachtige voorjaar!

Europees Milieu Agentschap: "De trend van veel graslandvlinders in Europa is slecht. Sinds 1990 nam de stand met maar liefst 50% af (op basis van 3.500 vlinderroutes)! Het behoud en herstel van bloemrijke graslanden is primordiaal zodat de achteruitgang van biodiversiteit kan gestopt worden."

Icarusblauwtjes als voorbeeld: vanaf de start van het gefaseerd maaibeheer in 2011 is er onmiddellijk een fors herstel opgetreden daar waren ze ervoor quasi volledig verdwenen waren. Uit de landelijke vlindertellingen blijkt al een jarenlange achteruitgang daar waar het vroeger een heel algemene graslandvlinder was.

Dit toont het belang aan van de E17-parking Waasmunster! Ook ben ik benieuwd om de resultaten te vernemen van het opgestart gefaseerd maaibeheer op de E17-parking Gentbrugge; voor mij is dit te ver om inventarisatie te kunnen doen. Vooral de graslandvlinders hebben echt nood aan bloemrijke graslanden om niet verder bedreigd te worden in hun overlevingskansen!

Monitoring hooibeestje: niet gelukt omwille van diverse redenen; zal in 2015 allicht plaatsvinden. Allicht zal ik individueel een zoektocht op touw zetten, maar het vlindertje krijgt in 2015 speciale aandacht in ons "Project dagvlinders Durme- en Scheldegebied". Vermoedelijk zal een gezamenlijke excursie gepland worden.

Nederlandse Vlinderstichting - Titia Wolterbeek (directeur): wil sinds vorig jaar evaluatiedossier blijven ontvangen ter opvolging + nemen op in hun bibliotheek wegens "waardevol door compleetheid". Ik zal hiervoor blijven zorgen.

Toch weer een primeur in 2014:

\* circa 1.310 rupsjes kleine vos op brandnetel (op beide parkings).

Bestendinging uit 2011/2012/2013:

- \* eikenpage (sinds 2013);
- \* landkaartje (zomervorm) (sinds 2013);
- \* bruin blauwtje;
- \* bruine daguil (dagactieve nachtvlinder);
- \* groot dikkopje.

Sinds de start van het gefaseerd maaien in 2011:

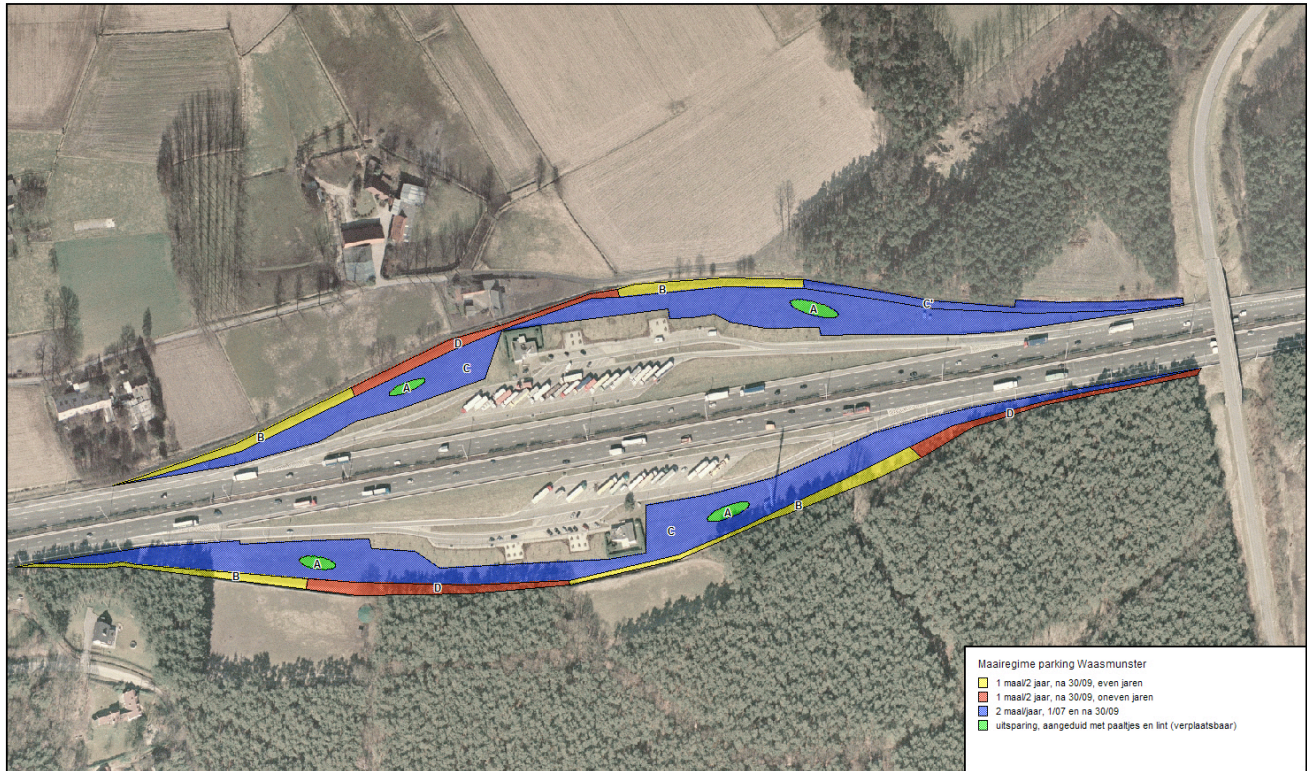
- \* hoogste aantal soorten per telbeurt: 2014 maximaal 10 soorten - 2013 maximaal 8 soorten - 2012 maximaal 5 soorten - 2011 maximaal 7 soorten - de jaren ervoor amper 3 soorten; E17-parking richting Antwerpen: 2014 maximaal 9 soorten = opvallend meer dan vorige jaren;
- \* gemiddeld aantal vlinders per telbeurt: 22,1 in 2014 - 12,9 in 2013 (zit hiermee op hetzelfde niveau dan superjaar 1992!)- 6,3 in 2012 - 11,2 in 2011 - 4,1 in 2010 - 2,7 in 2009 - 1,7 in 2008;
- \* hoogste aantal soorten per jaar: 17 in 2014 - 17 in 2013 - 11 in 2012 - 14 in 2011 - de jaren ervoor schommelend tussen 6 en 8 soorten.

**Bijlage 1: maaieregime E17-parking Waasmunster (meerjarenplan)(door Natuurpunt.Studie)**

2014	1/mei	1/jun	1/jul	1/aug	1/sep	1/okt	1/nov
			C +C'			A B C +C'	
2015	1/mei	1/jun	1/jul	1/aug	1/sep	1/okt	1/nov
			C +C'			A C +C' D	
2016	1/mei	1/jun	1/jul	1/aug	1/sep	1/okt	1/nov
			C +C'			A B C +C'	
2017	1/mei	1/jun	1/jul	1/aug	1/sep	1/okt	1/nov
			C +C'			A C +C' D	
2018	1/mei	1/jun	1/jul	1/aug	1/sep	1/okt	1/nov
			C +C'			A B C +C'	

A	1*per jaar, na 30/09
B	1*per 2 jaar, na 30/09, tijdens even jaren
C +C'	2*per jaar, vanaf 1/07 en na 30/09
D	1*per 2 jaar, na 30/09, tijdens oneven jaren

**Bijlage 2: mairegime planmatig E17-parking Waasmunster (door Natuurpunt.Studie)**



**Mairegime parking E17 Waasmunster**

Schaal: 1/3 000



natuurpunt

**Bijlage 3: argumentatie maairegime (door Natuurpunt.Studie)**

**Maairegime parking Waasmunster E17**  
**Inventarisatie en argumentatie**

**Noordelijke deel**

Veiligheidszone (niet op kaart aangeduid):

***Aanwezige plantensoorten***

Gestreepte witbol, paardenbloem sp., Ridderzuring, Vogelmuur. Deze plantensoorten wijzen op een vrij voedselrijke situatie en mogen dus meerdere keren per jaar gemaaid worden.

***Andere factoren***

Veel hinder van zwerfvuil. Veel inwaai van nutriënten, fijn stof, roet, ...

***Maairegime***

De **veiligheidszone** van ± 3 meter die vooral in de directe omgeving van de parkeergedeelten en rond de aangeplante boompjes zelf aangelegd is werd niet op de kaart aangeduid. Deze veiligheidszone wordt gedurende het hele jaar heel kort gehouden door veelvuldig te maaien. De veiligheidszone loopt tot waar de vangrail begint (aan de eigenlijke op- en afrit). Het stuk naast de vangrail zelf behoort tot het middenstuk (C).

Middenstuk (A en C):

***Aanwezige plantensoorten***

Klein vogelpootje, biggenkruid, streepzaad sp., kleine klaver, ganzerik sp., gewone veldbies, duizendblad, schapenzuring, veldzuring, pitrus, smalle weegbree, veel mossen, ...

De meeste van deze plantensoorten wijzen op een vrij schrale bodem.

Plaatselijk treden Gestreepte witbol, ridderzuring, paardenbloem sp. en vogelmuur naar de voorgrond. Deze soorten wijzen op een voedselrijke situatie en komen vooral voor in de omgeving van de bebouwing.

***Andere factoren***

Zwerfvuil is hier plaatselijk een probleem. Er is beperkte activiteit van konijn en mol die samen met het maaibeheer zorgen voor de open plekjes in de grasmat waarop onder andere klein vogelpootje massaal tot uiting komt. Konijnen komen wellicht van op de aanliggende akkers.

***Maairegime***

Het **middengedeelte**, aangeduid door de zone C (blauw), wordt tweemaal per jaar gemaaid. De eerste maaibeurt gebeurt best rond begin juli, de tweede maaibeurt vanaf eind september.

Er wordt geopteerd om tweemaal per jaar te maaien aangezien dit de voedselrijkere zones verder zal versralen terwijl het geen kwaad kan voor de schralere zones.

De zones A (groen) zijn **bloemenrijke uitsparingen**. Hier wordt de eerste maaibeurt overgeslagen. Er wordt wél gemaaid wanneer zone C gemaaid wordt tijdens de tweede maaibeurt (eind september). Deze bloemenrijke uitsparingen zorgen voor dekking van ongewervelden en zorgen voor een constante aanvoer van stuifmeel en nectar. De uitsparingen worden –voor de maaiwerken van start gaan- afgepaald met stokken en een lint. De zones kunnen variëren in grootte en worden elk jaar op een andere plaats gelegd. Er worden niet meer dan twee uitsparingen per jaar en per helft (noordelijk of zuidelijk gedeelte) aangeduid.

#### Gracht Adelaarsvaren (C’):

De gracht aan de noordzijde wordt in het oosten sterk overwoekert door Adelaarsvaren die uit het aanpalende bosje tevoorschijn komt. Normaal gezien werd de gracht gefaseerd en slechts éénmaal om de twee jaar gemaaid, maar om de Adelaarsvarenproblematiek tegen te gaan wordt er voor gekozen om in deze strook toch tweemaal per jaar te maaien, net zoals in het middenstuk.

#### ***Maaieregime***

De **gracht met Adelaarsvaren**, aangeduid door de zone C’ (blauw), wordt tweemaal per jaar gemaaid. De eerste maaibeurt gebeurt best rond begin juli, de tweede maaibeurt vanaf eind september.

Er wordt geopteerd om tweemaal per jaar te maaien aangezien de Adelaarsvaren anders de overige vegetatie overwoekert. De zone met bramen en brem dient te worden ontzien bij het maaien.

#### Beekrand (B en D):

#### ***Aanwezige plantensoorten***

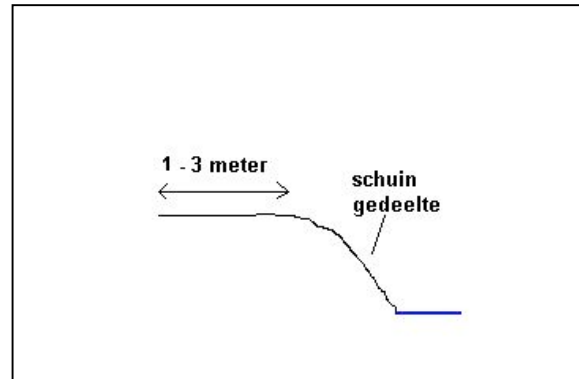
Gestreepte witbol, fluitenkruid, braam sp. (vooral in NW,) brem (slechts enkele struiken) en adelaarsvaren (vooral in NO, aan bosrand). De eerste 3 plantensoorten wijzen op een vrij voedselrijke situatie. Dit kan een bloemenrijke ruigte worden die beschutting biedt voor overwintering.

#### ***Andere factoren***

Vrij veel zwerfvuil. Hier wordt een hoge afsluiting geplaatst, waarvan de exacte plaatsing nog niet duidelijk is. (zie wegen en verkeer)

### ***Mairegime***

De **beekrand** wordt voorgesteld door de blokken B (geel) en D (rood). Hierbij wordt zowel het schuine gedeelte naar de beek zelf als een variabel (1-3 m) vlak gedeelte bedoeld. Deze zone wordt 1 maal per 2 jaar gemaaid, vanaf eind september, om meerjarige ruigtekruiden een kans te geven te bloeien.



Er wordt **gefaseerd** gemaaid. Dit houdt in dat in de blokken B (geel) in de even jaren gemaaid wordt terwijl in de blokken D (rood) in de oneven jaren gemaaid wordt. De breedte van het vlakke gedeelte varieert. Waar mogelijk wordt een bredere, vlakke zone tot 3 m in dit regime gemaaid, in de smallere zones wordt deze vlakke zone beperkt tot 1 m. Op de bijhorende kaart worden deze zones indicatief aangeduid.

### Algemene richtlijnen maaibeheer

Bij voorkeur worden hier cirkelmaaiers gebruikt. Klepelmaaiers kunnen best niet gebruikt worden. Deze zorgen ervoor dat het materiaal zeer klein vormalen wordt wat het oprapen bemoeilijkt. Ook het gebruik van zuigers wordt afgeraden, deze zuigen immers ook alle ongewervelden en losliggende zaden mee op.

Het maaisel dient enkele dagen ter plaatse te blijven liggen. Dit zorgt ervoor dat ongewervelden de tijd krijgen om uit te wijken naar de bloemenrijke uitsparingen (A) of de ruigere zones (B of D). Daarnaast kunnen zaden verder rijpen en uit het maaisel vallen.

### **Zuidelijke deel**

Eenzelfde situatie zoals die zich in het noordelijke deel voordoet treedt ook op in het zuidelijke deel.

Wel is hier meer activiteit van konijnen, is er plaatselijk veel bladval en beschadwing van zomereik en zijn er minder problemen met zwerfvuil.

Het mairegime van het noordelijke deel kan dan ook gewoon overgenomen worden voor het zuidelijke deel. In het zuidelijke deel treden tot nog toe geen problemen op met Adelaarsvaren, dus de zone C' bestaat hier niet.

**Bijlage 4: publicatie in Natuur.focus (juni 2014)**

Nieuws & Trends

**Beheer.focus**

**Wat brengt het gefaseerd maaibeheer aan de E17-parking in Waasmunster voor dagvlinders?**

De E17-parking in Waasmunster is gelegen aan een diepe uitgraving van de pleistocene zandrug van de Vlaamse vallei. Op deze taluds ontwikkelde zich vanaf de aanleg in 1968 een rijke schakering aan kleinere heideveldjes. Tussen de Struikhei, Brem en Gaspeldoorn vestigden zich tal van zeldzame insectensoorten die gebonden zijn aan schrale en warme milieus. Door een gebrek aan een aangepast maaibeheer nam de verbossing echter toe. In 2011 is dan ook gestart met een gefaseerd maaibeheer en het plaatselijk afplaggen om de heide-elementen en geassocieerde insectenfauna terug te brengen. Een intense samenwerking tussen de gemeente Waasmunster, het Regionaal Landschap Schelde-Durme, het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) en Natuurpunt Studie maakte dit mogelijk. Doorheen dit gebied loop ik sinds een kleine tien jaar een wekelijkse vlinderroute. Het terug openmaken van het terrein leidde van meet af aan tot een overduidelijke terugkeer van typische graslandvlinders. Zo werden in 2013 enkele nieuwelingen waargenomen: Hooibeestje, Eikenpage, Oranje luzernevlinder en Landkaartje. Verder werden sinds 2011 ongeveer jaarlijks het Bruin blauwtje, Gehakkelde aurelia, Bruine daguil, Kleine vos en Groot dikkopje vastgesteld. Samengevat worden sinds de start van het gefaseerd maaibeheer per telbeurt maximaal acht soorten vastgesteld ten opzichte van drie ervoor, worden er op jaarbasis maximaal 17 soorten waargenomen tegenover amper 6-10 voorheen, en klopt het gemiddeld aantal vlinders per telbeurt af op 13 ten opzichte van 2 tot 4 in de jaren voor het gefaseerd maaibeheer. Deze gunstige evaluatie van het maaibeheer in Waasmunster zorgt ervoor dat AWV ook op andere locaties, zoals de E17-parking in Gentbrugge, zal starten met een vergelijkbaar beheer ten voordele van insecten.

*Ortwin Hoffmann (ortwin.hoffmann@skynet.be)*



*De parking langs de E17 in Waasmunster. (foto: Ortwin Hoffmann)*



**Bijlage 5: publicatie in Vierschaarkroniek Waasmunster (juli 2014)**

Milieu en natuur

## Minder maaien op de E17-parking te Waasmunster: goed voor planten & dieren

De grasvlakte op de E17-parking te Waasmunster werd vroeger door het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) elke maand gemaaid. Het was een keurig grasveld. Wist je dat zo'n keurig grasveld eigenlijk een groene woestijn is? Bloemen krijgen er niet de kans om te bloeien en te groeien. Vlinders en bijen vinden er geen voedsel en geen plekje om zich te verbergen.

Sinds 2011 maait AWV deze parking maar twee keer per jaar. Zo kunnen planten zoals pinksterbloem, schapenzuring en klavers bloemen dragen. Deze bloemen trekken vlinders aan zoals het oranjetipje, de kleine vuurvlinder, het oranje zandoogje en het icarusblauwtje (zie foto). Door bepaalde delen in het voorjaar te maaien en andere pas

in het najaar zijn er de hele lente en zomer bloemen te zien. Niet alleen bijen en vlinders kunnen hiervan genieten, ook jij! Als je passeert met de auto kan je hier tijdens de lente en de zomer het bloementapijt bewonderen.

Deze realisatie is een samenwerking tussen het Agentschap Wegen en Verkeer, het Regionaal Landschap Schelde-Durme, Natuurpunt, de gemeente Waasmunster en Ortwin Hoffmann. Het Agentschap Wegen en Verkeer voert de maaierwerken uit. Aan de picknickbanken werden enkele infoborden geplaatst om passanten te informeren over dit project. Als kers op de taart werd het project in de zomer van 2013 verkozen tot voorbeeldproject bij de persvoorstelling van de nieuwe Vlaamse dagvlinderatlas.



### MEER INFO

Wil je meer weten over het bermbeheer van het Agentschap Wegen en Verkeer, surf dan naar <http://www.wegenenverkeer.be/taken-en-bevoegdheden/milieu-en-natuur/natuur-en-infrastructuur.html>.



## Grazen in plaats van maaien

Sinds mei 2014 kiest het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) voor een meer ecologische manier van bermonderhoud. Op 3 locaties zullen schapen en niet maaiers zorgen voor kort gras in de berm. Het gaat om de lus van de R4 naar de B403 in Merelbeke en de bermen van de E17 ter hoogte van de op- en afrittencomplexen Waasmunster en Sint-Nikaas-Centrum. Schapen inzetten heeft verschillende voordelen: éénjarige planten krijgen meer kans om te groeien, er is meer variatie in kort en lang gras wat goed is voor de biodiversiteit, schapen helpen zaden verspreiden, er is geen maaiafval en er is geen brandstof nodig. In Waasmunster en Merelbeke groeit een heidevegetatie. Voor dit type vegetatie is grazen beter dan maaien.

3 herders zullen instaan voor de verzorging van de schapen en het onderhoud van de weides en de omheining. Als het project na 2 jaar positief geëvalueerd wordt, dan blijven de schapen permanent. AWV werkt voor dit project samen met de collega's van LNE Departement Leefmilieu, Natuur en Energie.

